

ВІДОБРАЖЕННЯ ПСИХІЧНОЇ РІВНОВАГИ ПЕРСОНАЖА В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ: ЛІНГВО-КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

Кривішенко О. В.

(Сумський державний педагогічний університет
ім. А. С. Макаренка)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Багацька О. В.

Дослідження психічної рівноваги персонажа крізь призму теорії втіленого розуміння дає можливість простежити емоційні та особистісні зміни персонажа на більш широкому тлі лінгвокогнітивних виявів.

Мовне відображення стану психічної рівноваги персонажа зумовлене його зв'язком з сенсомоторним досвідом людини та вербалізується на трьох рівнях: фізичному, психологічному та поведінковому. Теорія втіленого розуміння та образ-схеми ВЕРТИКАЛЬ, КОНТЕЙНЕР, СИЛА служать основою для аналізу мовних одиниць, які вказують на наявність, втрату та відновлення психічної рівноваги [1, 37]. Джерелом порушення або відновлення психічної рівноваги можуть бути не лише психічні явища, але й соціальні та фізичні чинники [1, 154].

На матеріалі англomовного оповідання Дж. Вінтерсон “The Mistletoe Bride” досліджуємо мовне втілення стану психічної рівноваги персонажа. У оповіданні джерелом порушення психічної рівноваги є соціальний (шлюб, зрада) та фізичний (обмежений простір) фактори.

Порушення психічної рівноваги внаслідок зради має фізичний прояв. *I was in the second of throwing back the lid and confronting them* [3, 102].

Словосполучення *to throw back* (семема ‘*to hurl with great force or speed*’ [2]) складається із двох сем *force* (сила) та *speed* (швидкість), які вказують на різкість та швидкість руху, з яким героїня хотіла відкрити кришку скрині, де вона ховалася. Дієслово *to confront* (семема ‘*to come face to face with, especially with defiance or hostility*’ [2]) містить семи *defiance* (виклик) та *hostility* (ворожість), які вказують на вороже ставлення героїні чоловіка. Різкість та швидкість рухів, на які вказує значення мовних засобів, є фізичними проявами втрати психічної рівноваги. Оскільки дії персонажа є реакцією на зраду, і

вказують на ворожі міжособистісні стосунки, то це є одночасно поведінковим проявом порушення психічної рівноваги.

Третім джерелом порушення психічної рівноваги є фізичний чинник, що виникає внаслідок того, що героїня опиняється замкнена в скрині. Джерело СИЛИ, що викликає його – замкнений простір. *I would hide in ... a chest. I was beginning to feel hot and faint. There was too little air. I had to get out* [3, 102].

Іменник *chest* (скриня) позначає замкнений простір, що обмежує доступ свіжого повітря. Прикметники *hot* ('being at a high temperature' [2]) та *faint* ('lacking strength' [2]) позначають погіршення фізичного стану персонажа. Словосполучення *too little air* вказує на недолік кисню у скрині і вербалізує джерело порушення фізичної рівноваги. Іменник *lid* (кришка) позначає ПЕРЕШКОДУ, яка створює перепону для доступу повітря і не дозволяє вибратись назовні (*to get out*). *My body sweated in terror* (3, 102).

Фізичний прояв втрати психічної рівноваги виражається дієсловом *to sweat* (потіти). Іменник *terror* (жах) вказує на психологічний прояв психічного дисбалансу. Отже, фізичний дисбаланс перетворюється в психічний. Психічний стан *terror* можна співвіднести з КОНТЕЙНЕРОМ, тоді прислівник *in* (в) вказує, що тіло знаходиться ВСЕРЕДИНІ психічного стану (метафора ТІЛО ВСЕРЕДИНІ КОНТЕЙНЕРА).

Джерело відновлення психічної рівноваги виражене двома факторами: соціальним та фізичним. Джерело СИЛИ, що викликає його – звільнення із замкнутого простору та відновлення свободи. *The lid opened... and I crawled out and lay on the dark stone* [3, 103].

Словосполучення *the lid opened* (кришка відкрилась), виражає джерело відновлення психічної рівноваги, де дієслово *to open* позначає УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, що дало можливість вибратись із скрині. Дієслова *to crawl* (семема 'move slowly with the body close to the ground' [2]) та *to lay out* індетифікують відхилення постави тіла від ВЕРТИКАЛІ, що вказує на фізичний дисбаланс. Але, словосполучення *to crawl out* позначає рух героїні із скрині і вербалізує повільне ускладнене пересування НАЗОВНІ із фізичного КОНТЕЙНЕРА, що свідчить про початок відновлення фізичної рівноваги.

Джерело СИЛИ спрямованої на відновлення соціальної рівноваги виражене зміною соціальної ролі героїні, яка знаходить притулок в монастирі. *I am happy here, not enclosed at all* [3, 103].

Прикметник *happy* (щасливий) вказує на відновлення психічної рівноваги. Дієприслівник з заперечною часткою *not enclosed* (незамкнений) вказує на те, що ніщо більше не обмежує свободу молоді жінки, і вербалізує УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, що відновлює її психічну рівновагу. Соціальний баланс виступає джерелом СИЛИ яка сприяє відновленню психічної рівноваги.

Отже, теорія втіленого розуміння та образ-схеми служать основою для аналізу мовних одиниць, які вказують на фізичні та психологічні прояви психічної рівноваги. Подальше дослідження передбачає застосування фреймів для аналізу поведінкового прояву психічної рівноваги.

1. Багацька О. В. Концепт РІВНОВАГА в сучасних американських оповіданнях: лексико-граматичний та нарративний аспекти: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 / Олена Вікторівна Багацька. – К., 2007. – 210 с.
2. Dictionary of the English language [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thefreedictionary.com/>
3. Winterson J. The mistletoe bride // The basics of literary text interpretation: practical application / Bagats'ka O. V. – Sumy, 2008. – P. 99–104.

Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 15-16 березня 2013 р. / Ред.кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.В. Ємельянова та ін. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 107-110.